

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry
PL 3000
90014 Oulun yliopisto

13.12.2013

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino, liikenne ja ympäristökeskus, ympäristövastuualue

Veteraanikatu 1, PL 86
90101 Oulu

kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Asia:

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen (PPLY:n) lausunto Vapo Oy:n
Pudasjärven Ahusuon turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta

Hankkeesta ja sen tavoitteista

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan turpeenottoalueiksi varataan jo ojitettuja tai muuten luonnontilaltaan voimakkaasti muuttuneita soita ja käytöstä poistettuja suopeltoja. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan Ahusuon kaltaisilla luonnontilaluokan 2 soilla luonnontilan muuttava käyttö on mahdollista, jos suon yleinen luontoarvo on seudun ojitustason perusteella keskimääräistä alhaisempi, eivätkä suon erityiset luontoarvot ole merkittäviä. Kumpikaan edellä mainituista ehdoista ei täyty Ahusuon kohdalla, sillä Ahusuo erottuu voimakkaasti ojitetusta ympäristöstään luonnontilaisena ojittamattomana suona, jolla on merkittävät luontoarvot sekä kasvillisuuden että linnuston perusteella.

Hankkeen tarkoitus on turpeen tuottaminen polttoaineeksi voimalaitoksiin. YVA-selostuksessa turvetta keuhutaan paikalliseksi työllistäväksi polttoaineeksi, joka turvaa huoltovarmuutta. Selostuksessa myös väitetään turpeen kysynnän lisääntyneen. Kuitenkin Oulun Energian Toppilan voimalaitokset, joihin Ahusuon turvettakin kuljetettaisiin, ovat siirtyneet yhä enemmän puupolttoaineiden käyttöön. Puu on turvetta parempi polttoaine paitsi vähäisempien ympäristövaikutusten ja hiilidioksidipäästöjen vuoksi, myös siksi, että se on korjattavissa ja työllistää ympärivuotisesti, sitä voidaan korjata myös sateisina vuosina ja se on varastoitavissa toisin kuin itseksensä aumoissa pikkuhiljaa palava turve. Jättämällä Ahusuon turvetuotantohanke toteuttamatta, mahdollistetaan puupolttoaineisiin perustuvan energiahuollon kehittyminen ja ympärivuotisten työpaikkojen syntyminen energiapuun korjuuseen.

Monet turvetta pääpolttoaineenaan käyttävät voimalaitokset tulevat käyttökänsä päähän seuraavan 10 vuoden aikana. Uusien voimalaitosten polttoaineena voidaan käyttää 100 % uusiutuvia polttoaineita, jos niin halutaan, joten turvetuotannon ylläpitämiselle pitkällä aikavälillä ei ole energianhuollollisia perusteita. Puun kuljetus on myös järjestettävissä kauempaakin (esim. junalla) sen hyvän varastoitavuuden ja liikuteltavuuden (mm. ei pölyä kuten turve) ansiosta. Puuhuollon logistiikan kehittymiseksi turpeen tuotantoa on systemaattisesti vähennettävä, jotta puun riittävä kysyntä mahdollistaa sen laajemman käytön vaatimat investoinnit. Turpeen tuotannon vähentäminen myös ohjaa tekemään uudet energialaitosinvestoinnit uusiutuvan energian käytön mahdollistavalla tavalla.

Ilmasto- ja vesistövaikutukset

Turpeen käytön vähentäminen tulee olla jo itsessäänkin tavoitteena, sillä turve on kaikista Suomessa käytetyistä polttoaineista monihaitallisin. Turpeen polton hiilidioksidipäästöt tuotettua energiamäärää kohti ovat suuremmat kuin kivihiehellä. Lisäksi 10 % turpeen hiilidioksidipäästöistä syntyy tuotanto- ja varastointivaiheessa. On myös tärkeää huomata, että luonnontilainen suo sitoo jatkuvasti hiiltä ilmacehstä ja toimii siten hiilinieluna. Kokonaisuutena turpeenpolton hiilidioksidipäästövaikutus on siten vielä paljon suurempi, kuin pelkästään polton aikana syntyvät päästöt. Näin on myös metsäojitetuilla soilla, jos huomioidaan paras vaihtoehto eli suon ennallistaminen turvetta sitovaksi ekosysteemiksi. Myöskään jälkikäyttö ei pelasta turpeen todellista ilmastovaikutusta, vaikka se laskennallisilla kikkailuilla voidaan saadakin näyttämään kivihiehellä vähäpäästöisemmältä. Voitaisiinhan kivihiehellä kasvattaa ”jälkikäyttönä” mitä tahansa uusiutuvaa energiaa. Energiakasvien viljelyyn ei edes tarvita turvesoiden pohjia, vaan suot voidaan pitää tai ennallistaa hiilinieluksi ja energiakasvit voidaan viljellä pelto- ja metsäpohjilla, joita Suomessa on riittävästi myös lähempänä energialaitoksia kuin Pudasjärven Ahosuo.

Hiilidioksidin talteenoton esille nostaminen YVA-selostuksissa vaikuttaa tarkoitukselliselta harhaanjohtamiselta. Kyseistä tekniikkaa ei vielä ole olemassa eikä ole mitään takeita siitä, että sellaista saataisiin koskaan toteutettua. Joka tapauksessa hiilidioksidin talteenotto, kuljetus ja varastointi tulisi olemaan niin kallista, että sitä tuskin koskaan kannattaa suomalaisiin turvevoimaloihin rakentaa, jos edes tehokkaimpiin ja suurimpiin hiilivoimaloihin. YVA-selostuksissa tulisikin sen sijaan hahmotella tulevaisuuden uusiutuviin ja puhtaisiin energianlähteisiin perustuvaa energiahuoltoa.

Ilmastovaikutusten nykytilan kuvauksessa on luonnontilaiselle sarasuolle esitetty todellisuudesta poikkeava päästöarvo, mikä johtuu luultavasti metaanin noin 10-vuoden eliniästä ilmacehässä, jota ei ole täysin huomioitu. Luonnontilaisiin soihin on vuosituhansien aikana kertynyt metrien paksuinen turvekerros, joka edelleen kasvaa ja sitoo hiiltä. Samalla suo muodostaa ilmacehään metaania, joka lyhyellä aikavälillä kääntää ilmastovaikutuksen negatiiviseksi. Kuitenkin pitkällä jaksolla tarkasteltaessa suon sitoman hiilen määrä kasvaa jatkuvasti metaanipäästöjen pysyessä suhteellisen muuttumattomina ja metaanin hajotessa samalla vauhdilla ilmacehässä. Suo ei siis muodostumisensa jälkeen lisää ilmacehän metaanipitoisuutta vaan pitää sitä vakiona. Luonnontilainen hiiltä sitova suo on siten aina kokonaisuutena ilmacehän kasvihuonekaasutasetta parantava eli sivun 114 taulukossa taseen pitäisi olla negatiivinen.

Vielä pahemmin harhaanjohtavat luvut löytyvät sivun 117 metsitystä jälkihoitona käsittelevästä taulukosta. Taulukon laskelmassa on huomioitu puun kasvaessaan sitoma hiilidioksidi, mutta ei saman hiilidioksidin vapautumista puun poltossa ja hiilidioksidin vapautumista karikkeesta hakkuun ja maan muokkauksen jälkeen. Käsittelemättömällä tavalla on oletettu puun polton päästöiksi nolla, ”koska poltossa syntyvä hiili sitoutuu uudelleen kasvavaan metsään”. Tämän logiikan mukaan pitäisi vastaavasti olettaa metsän hiilinieluksi nolla, koska metsän kasvaessa sitova hiili vapautuu hakkuussa ja poltossa takaisin ilmacehään. Joka tapauksessa laskettiin miten tahansa, vapautuu puun kasvaessa ja poltossa sama määrä hiilidioksidia eli jälkikäyttönä metsityksen kasvihuonekaasutaseeseen kuuluu olla nolla eikä negatiivinen. Negatiivinen luku kuvaisi hiilen sitoutumista pysyvästi pois ilmacehstä, kuten luonnontilaisessa suossa tai aarniometsässä, jota ei koskaan hakata.

Ruokohelven viljelyn ilmastovaikutusta arvioivassa taulukossa on oikealla tavalla oletettu sekä kasvun sitomaksi että poltossa vapautuvaksi hiilidioksidimääräksi nolla. Ainoa ongelma tässä arvioissa on se, että ruokohelven viljely on osoittautunut kannattamattomaksi ja suunnitelmat sen laajamittaisesta käytöstä on haudattu. Ruokohelpilaskelman esittäminen on siten tarpeetonta.

Ilmaston lisäksi turvetuotanto pilaa vesistöt paitsi suoralla valunnalla tuotantoalueen ojista, myös ilman kautta vesistöihin lentävän pölyn vaikutuksesta. Luonnontilainen suo sen sijaan sitoo kiintoaineen lisäksi vettä ja tasaa näin tulvahuippuja.

Maakuntakaava ja maakunnallinen ilmastostrategia

Maakuntavaltuuston hyväksymässä Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa ei Ahusuota eikä Koivusuota ole osoitettu Turvetuotantoon, vaan kaikki Livojoen valuma-alueelle esitetyt turvetuotantovaraukset on poistettu. Livojoen valuma-alue on siten maakuntakaavassa selkeästi osoitettu säästettäväksi turvetuotannon haittavaikutuksilta.

Pohjois-Pohjanmaan ilmastostrategian mukaan turvetuotanto tulee ohjata luonnontilaisuusasteikon mukaisesti ojitetuille tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneille soille. Ahusuo on suurelta osin luonnontilainen monipuolinen suokokonaisuus Pudasjärven Pohjois-osassa alueella, jolla huomattava osa soista on ojitettu metsätalouden käyttöön. Suunniteltu 257 hehtaarin turvetuotantoalue tuhoaisi suon peruuttamattomasti. Alueesta peräti 125 hehtaaria on täysin ojittamatonta ja ojitetut osatkaan eivät ole menettäneet merkittävästi ominaispiirteitään, vaan olisivat suhteellisen helposti ennallistettavissa.

Arvioitavat vaihtoehdot

Arvioinnissa tarkastellaan nollavaihtoehdon lisäksi kahta vaihtoehtoa, joista kumpikin tuhoaisi Ahusuon aapasuokokonaisuuden peruuttamattomasti. Arvioitavat vaihtoehdot eivät ole olleet riittäviä etenkään nollavaihtoehdon tarkastelun osalta, vaikka yhteisviranomaisen on lausunnossaan vaatinut parempaa vaihtoehtojen tarkastelua.

Nollavaihtoehdon hyödyt ja mahdollisuudet on jätetty kokonaan tarkastelematta. Esitettyjen vaihtoehtojen lisäksi olisi pitänyt arvioida vaihtoehto, jossa tarkastellaan mahdollisuutta suon ojitettujen osien ennallistamiseen ja ennallistettaessa poistettavan puuston hyötykäyttöä. Etenkin Koivusuon ennallistaminen palauttaisi alueelle laajemman suokokonaisuuden, joka tarjoaisi virkistyskäytölle uusia mahdollisuuksia ja auttaisi pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen. Nollavaihtoehdon työllisyystarkastelussa ei myöskään huomioida lainkaan mahdollisuutta tuottaa vastaava vuotuinen energiamäärä puulla tai muilla uusiutuvilla energianlähteillä. Tämän vaihtoehdon ympärivuotista alueellista työllistävyyttä olisi voinut ainakin ylimalkaisesti arvioida.

Toisaalta vaihtoehtojen tarkastelussa hyvää on toteamus siitä, että hanketta ei kannata toteuttaa vaihtoehtoja 1 ja 2 pienempänä, jolloin valittavaksi vaihtoehdoksi jää vaihtoehto nolla.

Hankealueen luontoarvot

Ahusuolla esiintyy laajasti uhanalaisia suotyyppejä sekä runsaasti uhanalaisia kasveja. Nämä kertovat suon korkeana säilyneestä luonnontilaisuusasteesta ja kohteen arvosta luonnon monimuotoisuuden säilymiselle.

Ahusuon ja Koivusuon pesimälinnustoselvitys on tehty kahtena vuonna kahden käyntikerran kartoituslaskentana. Tällainen kahtena vuonna toistettu selvitys antaa riittävän kuvan alueen

pesimälinnustosta. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan liitto on teettänyt Ahosuolla yhden pesimälintukartoituksen 8.6.2013, jolloin laskennan suoritti kokenut lintulaskija Petri Haapala. Suolla pesivä linnusto saattaa vaihdella jonkin verran vuosien välillä, mutta myös laskentasää ja laskijan kokemus vaikuttavat laskennan tuloksiin. YVA:a varten tehtyjen kartoitusten lintulaskijat lienevät olleet hieman kokemattomia, sillä Petri Haapala löysi vuoden 2013 laskennassa pelkästään Ahosuon alueelta yhdellä kartoituskerralla enemmän pareja useista lajeista, kuin aikaisemmissa laskennoissa oli löydetty kahtena vuonna Aho- ja Koivusuolta yhteensä. Petri Haapalan Ahosuolta laskemat lintujen parimäärät ovat alla olevassa taulukossa.

Laulujoutsen	2
Sinisorsa	1
Riekko	1
Teeri	8
Kurki	1
Jänkäsirriäinen	1
Kuovi	1
Valkoviklo	1
Metsäviklo	2
Liro	14
Jänkäkurppa	2
Taivaanvuohi	1
Niittykirvinen	24
Keltävästäräkki	19

Näistä YVA-selostuksessa esitetyt parimäärät ylittyvät laulujoutsenen (1 -> 2), sinisorsan (0 -> 1), jänkäsirriäisen (0 -> 1), metsäviklon (0 -> 2), liron (8 -> 14), jänkäkurpan (1 -> 2), niittykirvisen (14 -> 24) ja keltävästäräkin (10 -> 19) kohdalla. Laskentatuloksia verratessa näyttää siltä, että luultavasti YVA-arviota varten laskentaa tehneiden laskijoiden kokemattomuudesta johtuen he eivät ole löytäneet kaikkia pareja tai osanneet arvioida varpuslintujen ja pienempien kahlaajien parimäärää. Esimerkiksi keltävästäräkkien tiheys Ahosuolla on huomattavan korkea, toisin kuin linnustoselvitysten perusteella voisi päätellä. Sivun 126 lintuparien esiintymiskartan mukaan märän avosuon lintujen alhaisen parimäärän syynä saattaa myös olla Ahosuon vaikeakulkuisen keskiosan laajahkojen vetisten rimp- ja jännealueiden huonompi kartoitustehokkuus vuosien 2011 ja 2012 kartoituksissa. Useinhan lintutiheys on korkeimmillaan suon märimmillä osilla, josta myös arvokkaimmat lajit, kuten vuoden 2013 kartoituksessa havaitut varoittelevat jänkäsirriäiset, löytyvät. Tästäkin huolimatta Ahosuolta ja Koivusuolta on löydetty runsas ja monipuolinen linnusto. Huomioiden, että esitetty arvio on todennäköisesti melko selvä aliarvio kokonaisparimäärästä ja osa lajeistakin voi olla löytämättä, voidaan todeta Ahosuo-Koivusuon alueella esiintyvän maakunnallisesti arvokas linnusto.

Ahosuon YVA-selostuksessa väitetään, ettei hankkeen vaikutusalueelta tunneta Metsähallituksen luontopalveluiden rekisterin mukaan maa- tai merikotkan eikä muuttohaukan pesäpaikkoja (s. 127). On totta, ettei muuttohaukkaa ole tavattu pesivänä juuri Ahosuolla. Välittömästi hankealueen länsipuolella (etäisyyttä lyhimmillään noin kilometri) sijaitsevalla Penikkasuolla muuttohaukka on kuitenkin pesinyt ainakin vuodesta 1996 alkaen. Muuttohaukan kannalta hankkeen vaikutusalue ylittää ehdottomasti Penikkasuolle saakka. Muuttohaukan reviiri on laaja, yli 10 neliökilometriä. Muuttohaukan pesintä ei voi

onnistua Penikkasuolla yksin pesimäsuon saalistuotannon eli lähinnä siellä pesivien kahlaaja- ja vesilintujen varassa. Ahosuon runsaan ja monipuolisen suolinnuston perusteella voidaan olettaa, että Ahosuo on tärkeä muuttohaukan saalistussuo. Toisaalta Ahosuon korkea lintutiheys kuvastanee myös sitä, kuinka muut suolinnut hakeutuvat Ahosuolle välttyäkseen pesimästä aivan muuttohaukan pesän läheisyydessä, jossa riski joutua haukan saaliiksi on suuri. Kaiken kaikkiaan on selvää, että Ahosuon turvetuotantohanke vaarantaisi viereisen Penikkasuon muuttohaukkareviirin.

Ahosuo ja Koivusuo liittyvät metsäojitettuja soita pitkin Penikkasuohon, Ruostesuohon ja Isosuohon. PPLY:n tekemien linnustoselvitysten perusteella myös näillä soilla on runsas linnusto. Etenkin Isosuo on linnustoltaan Ahosuon tapaan erityisen arvokas. Ojittamattomien soiden välissä olevat metsäojitetut suoalueet ovat pääosin huonokasvuisia eli ojitukset ovat epäonnistuneet. Tällaiset ojitukset soveltuvat hyvin ennallistettaviksi ja Ahosuo–Penikkasuo–Ruostesuo–Isosuon alue tulisikin kokonaisuutena ennallistaa yhtenäiseksi suokokonaisuudeksi luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön ja ekosysteemipalveluiden turvaamiseksi. Alustavan tarkastelun perusteella tämä suokokonaisuus nykytilassaankin ylittää BirdLifen Suomen koordinoimassa Maakunnallisesti tärkeät lintualueet (MAALI) -hankkeessa Pohjois-Pohjanmaan soille asetetut kriteerirajat ja tullaan siten nimeämään tärkeäksi lintualueeksi (MAALI-alue). MAALI-hanke on päivitys aiemmin toteutetulle Suomen tärkeät lintualueet (FINIBA) hankkeelle sillä erolla, että MAALI:ssa pyritään tarkemmin valitsemaan parhaat lintukohteet maakunnalliset erityispiirteet huomioiden.

Hankealueen merkitystä lintujen muutonaikaisena levähdysalueena ei ole selvitetty lainkaan. Hyvillä lintujen pesimäalueilla on usein myös suuri merkitys lintujen kevät- ja syysmuutonaikaisina levähdys ja ruokailualueina, sillä paikallinen linnusto houkuttelee muuttajia pysähtymään ja hyvä pesimäsuu usein tarjoaa runsaasti ravintoa myös ohikulkumatalla oleville linnuille. Myöskään suon riekkokantaa ei ole arvioitu tarkasti talvisella jälkilaskennalla, mutta riekkoja on havaittu kartoituksen yhteydessä useita pareja.

Puuttuvista laskennoista huolimatta Ahosuo ja Koivusuo voidaan todeta niin arvokkaiksi lintukohteiksi, että jo pelkästään linnuston perusteella nollavaihtoehto on ainoa mahdollinen valinta YVA:n vaihtoehtoista. Siksi linnuston tai muitakaan lisäselvityksiä ei tarvita.

Yhteenveto

Ahosuon YVA-selostus sisältää valtavasti tekstiä, mutta asiasisällön laatu on ainakin paikoin keho. Selostus on monin paikoin suorastaan harhaanjohtava. Lukijalle tulee selostuksesta mielikuva, että konsultti pyrkii tarkoituksellisesti esittämään asiat tilaajalle edullisella tavalla jopa totuutta muunnellen. Tämä vie pohjan koko selostuksen ja YVA-prosessin uskottavuudelta. On jopa vaikea päätellä, onko selvitys miltään osin objektiivinen kuvaus asioiden todellisesta tilasta. Siitäkin huolimatta johtopäätös on selkeä. Ahosuo ei lainkaan sovellu turvetuotantoon.

Ahosuon turvetuotantohanke Pudasjärvellä Livojoen kupeessa on poikkeuksellinen siinä mielessä, että siinä turvetuotantoa suunnitellaan arvokkaille luonnontilaisille osille, jotka muodostavat noin puolet hankealueen kokonaispinta-alasta. Luonnontilaisuuteen perustuvan yleisen luontoarvon luokittelun mukaan Ahosuon keskiosassa oleva ojittamaton osa vastaa hyvin luonnontilaluokkaa 3, koko suon ollessa vähintään luokkaa 2.

Turvetuotantolupaa hakeva yhtiö kirjoittaa VapoViesti -lehdessä numero 3/2013: ”Kansallinen suostrategia suosittaa myös, ettei turvetuotantoa suunnattaisi koskemattomille luonnonsoille. Vaikka strategian

suositukset eivät ole vielä osa lainsäädäntöä, Vapo haluaa ottaa suosituksista vaarin jo nyt.” Jo edellä lausutun perusteella Vapon ei pitäisi edes hakea ympäristölupaa turvetuotantohankkeelle Ahusuolla. Valtion yhtiön soisi kuuntelevan myös kansalaisten mielipidettä. Kyselyn mukaan yhdeksän kymmenestä hankkeen vaikutusalueen asukkaasta ei halua turvetuotantoa Ahusuolle.

Ahusuon turvetuotantohanke on käsittämätön, kun sitä peilaa kansallisen suostrategian tavoitteisiin, uhanalaisten lajien suojeluun tai EU:n vesipuitedirektiiviin. Ainoa mahdollinen vaihtoehto on 0-vaihtoehto, jossa suon luonnontilaisimmat osat säilyvät rauhassa. Ojitetuilla alueilla on aloitettava toimenpiteet suoluonnon ennallistamiseksi. Tavoitteena tulee olla palauttaa luonnollisia hydrologia yhteyksiä suon eri osien välillä. Tässä Vapo voisi toteuttaa ympäristövastuullisuuttaan ja maanomistajana alkaa ennallistaa suokokonaisuutta kohti parempaa luonnontilaa. Samalla voitaisiin korjata ojitusten myötä kasvanutta puustoa todelliseksi bioenergiaksi.

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry

Esa Aalto

puheenjohtaja

Ari-Pekka Auvinen

suojelutoimikunnan puheenjohtaja